

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ФОРМУВАНЬ АГРАРНОЇ СФЕРИ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

**ІЛЬІН В.Ю., ДОКТОРАНТ*,
ЛУТАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

У статті проаналізовані існуючі проблеми у багатьох сферах економіки нашої країни. Виявлено значення товарів сільського господарства та стан агропромислового комплексу. Визначено значну перевагу між імпортом і експортом товарів, а також низьку конкурентоспроможність вітчизняної продукції.

In the article the analyzed existent problems in many spheres of economy of our country. It is found out the value of commodities of agriculture and state of agro industrial complex. Certainly considerable advantage between the import and export of commodities, and also low competitiveness of domestic.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Стояти осторонь інтеграційних процесів, які сьогодні охоплюють всю планету, ще не вдалося жодній країні. Завдяки внутрішньополітичним ритмам, наше життя все більше підпорядковується ритмам глобалізації, хвилям інтернаціоналізації та інтеграції.

Попри всю відірваність значної частини української економіки від глобальних ринків та автаркічність економічної поведінки уряду й національного капіталу, Україна змушена більш активно шукати відповіді на виклики глобалізації, вирішувати дилему про те, кому врешті-решт „делегувати” частину економічного суверенітету – Росії, з її проектом Єдиний економічний простір, чи об’єднаній Європі, що розширюється, напрацьовувати національну модель співпраці та взаємодії з транснаціональним капіталом.

Також у держави немає цілісної стратегії розвитку України у світі, стратегії, яка б не тільки декларувала, але й пропонувала технології ухвалення та проведення послідовної та прогнозованої зовнішньої політики.

Зазначені питання є актуальними сьогодні для України. Адже ні держава, ні бізнес, ні українське суспільство ще не готові до вступу в європейський простір.

* Науковий керівник – Ткаченко В.Г., д.е.н., професор

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми трансформації економіки України за умов глобалізації розглядали багато вітчизняних учених, таких як: П.Т. Саблук [12], В.І. Губенко, М.М. Михайленко, Н.О. Новічкова, О.В. Валентієва [11], В.М. Гесць [3], В.В. Захарченко [9], М.В. Коваленко, О.М. Зав'ялова [8], Н.М. Кабанова та інші. Разом з тим залишається багато невирішених серйозних питань, які стосуються не лише нашої влади, а й кожного громадянина нашої країни.

На основі останніх досліджень вітчизняних і зарубіжних учених, навряд чи можна серйозно говорити про осмислену участь України в інтеграційних проєктах Європейського союзу, Світової організації торгівлі, Організації за демократію і економічний розвиток. Ні серед політичної еліти, ні в суспільстві в цілому досі немає відповіді на питання - а навіщо Україні взагалі входити в те чи інше інтеграційне об'єднання.

Продовжується самовиснаження у боротьбі за східний та західний вектор економічної інтеграції, в той час коли обидва вектори є лише похідними від включення країни в процеси інтернаціоналізації та глобалізації.

Формулювання цілей статті. Вивчення проблем трансформації економіки України в умовах глобалізації та стан української економіки на сьогоднішній день.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перш ніж говорити про трансформацію економіки в умовах глобалізації, треба знати, що таке глобалізація.

Глобалізація - це процес всесвітньої економічної, політичної та культурної інтеграції та уніфікації (рис. 1).

Основними наслідками цього процесу є міжнародний поділ праці, міграція в масштабах усієї планети капіталу, людських та виробничих ресурсів, стандартизація законодавства, економічних та технічних процесів, а також зближення культур різних країн [17].

Це об'єктивний процес, який носить системний характер, тобто охоплює всі сфери життя суспільства. В результаті глобалізації світ стає більш взаємозв'язаним і залежним від усіх його суб'єктів. Відбувається збільшення як кількості спільних для груп держав проблем, так і кількості типів інтегрованих суб'єктів [11, с. 47].

Рис. 1. Структуризація глобалізаційного процесу

Вплив інтеграції за допомогою існуючого макро - та макрорівня на глобалізацію розглянемо за допомогою рис. 2.

Глобалізація - це посилення взаємозалежності національних економік, переплетення соціально-економічних процесів, що відбуваються в різноманітних регіонах світу і спонукають фірми до пошуку кращих умов діяльності [1, с. 73]. Глобалізація є закономірним етапом розвитку інтеграційних процесів сучасної світової економіки.

Ресурси підприємства відіграють потенційну роль на світових ринках, а єдиним таким ресурсом в Україні є земля. Але це пасивний ресурс, який скоріше є предметом потенційного інтересу, аніж реальним засобом для того, щоб скористатися світовим поділом праці [4, с. 8]. Поки що ми володіємо досить обмеженими можливостями для того, щоб інтегруватися у гео економічні процеси. Наша країна в цьому плані недостатньо розвинута.

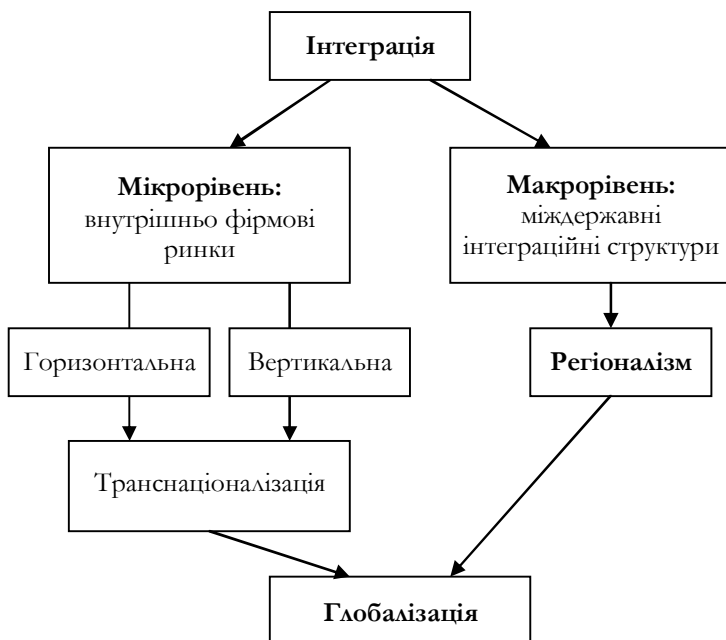

Рис. 2. Структура інтеграційного процесу

Максимальна відкритість, лібералізація економічних відносин в умовах практичної нездатності контролювати негативні процеси призвела до руйнівних наслідків.

Нові етапи у взаємовідносинах України з ЄС і зрештою членство вимагають суттєвих коригувань в українській економіці та законодавстві. Власне, йдеться не про посилення протекціонізму, а про необхідність захисту національного ринку і відновлення статусу національної економіки як такої. Тому для того, щоб інтеграція була ефективною, потрібна максимально швидка модернізація.

Велике значення для України має забезпечення міжнародної конкурентоспроможності її сільського господарства. Це можна досягти за допомогою прямої державної підтримки вітчизняного аграрно-промислового комплексу [6, с. 56].

Найбільш важливу частину земель України займають сільськогосподарські угіддя - пасовища, сінокоси та пашні. Дуже сильно впливають на руйнування ґрунтів підземні та відкриті розробки

корисних копалин, що, у окремих випадках, призводить до виникнення безплідних, позбавлених рослинності ділянок земної поверхні, які називають індустріальними пустелями.

У наш час у сільському господарстві все ширше використовуються хімічні засоби для знищення шкідливих комах, пестициди [5]. Багатьом з цих поєднань властива значна хімічна стійкість, внаслідок чого вони в дуже великій кількості зливаються дощовими та талими водами у річки, а потім - у моря та океани. Збільшення токсичної дії пестицидів відбувається при підвищенні температури води, що пояснюється більшою розчинністю отрути.

Поряд з екологічними проблемами є багато соціально-економічних, які привели в занепад стан сільського господарства в Україні.

Найгостріші серед них - „ножиці цін”, безробіття та бідність, що зумовлюють трудову міграцію сільського населення; занепад соціальної сфери; поглиблення демографічної кризи; обезлюднення та відмирання сіл. За останні 15 років чисельність сільських жителів скоротилася майже на 2 млн. чоловік, село старіє, більшість його жителів - пенсіонери, крім того ситуацію погіршує низька народжуваність на селі.

Велика кількість сільських жителів у найбільш активному віці в пошуках роботи виїжджає із сіл, в тому числі за кордон (за окремими оцінками - 7 млн. осіб).

В сільській населених пунктах в останні роки майже припинилось будівництво шляхів із твердим покриттям, стоять недобудовані і руйнуються більше тисячі шкіл, 600 дошкільних закладів, 400 сільських клубів, близько 20 тисяч кілометрів газових мереж і водогонів [18].

Лише третина сіл сьогодні газифікована, більше 1,5 тисяч їх користуються привізною водою, а обсяги будівництва об'єктів соціальної сфери села в останні роки дуже мізерні.

Державні програми розвитку села залишаються нереалізованими, органи місцевого самоврядування не мають фінансових ресурсів на утримання об'єктів соціальної сфери.

При збереженні таких тенденцій розвитку в селі в недалекому майбутньому не буде кому займатися сільськогосподарським виробництвом.

Практично всі вітчизняні товари, навіть ті, що мають високу якість, не відповідають міжнародним стандартам [13].

Україна торгує із зовнішнім світом переважно сировиною та напівфабрикатами, а не кінцевою високотехнологічною продукцією. Глобалізація вказує на необхідність здійснення Україною економічних реформ, зокрема зміни структури виробництва [10, с. 44].

П'ята частина експорту України припадає на товарні групи з несприятливою кон'юктурою товарних ринків [9, с. 368]. Досвід ряду країн довів доречність тактики „експортного прориву”. Вона означає інтенсивне нарощування експорту порівняно обмеженої групи товарів, для виготовлення яких існують найсприятливіші умови [3, с. 21].

Майбутнє України - за інноваційною економічною політикою. Слід налагоджувати експортоспроможні високотехнологічні виробництва, ширше запроваджувати принципи вільної міжнародної торгівлі [7]. Якщо Україна братиме участь у більшій кількості зон вільної торгівлі, то процес економічної глобалізації буде для неї легшим і швидшим. Потрібно враховувати зони вільної торгівлі Європейського Союзу і Співдружності Незалежних Держав [16].

Вступати у глобалізацію небачно, а то й небезпечно без наявності освічених вітчизняних кадрів. Зокрема, конче потрібно знати процедуру антидемпінгових, субсидіарних та компенсаційних розслідувань, що проводяться за кордоном [15]. В Україні дотепер відчувається гостра нестача високопрофесійних кадрів, які можуть працювати на зовнішніх ринках.

Щоб успішно влитися у процес глобалізації, необхідно вміти мобілізувати внутрішні ресурси.

Фінансовий ресурс став важливим чинником успіхів у глобальній конкурентній боротьбі. Україна повинна багато зробити для нарощування обсягів інвестування і кредитування реального сектору економіки, зокрема й для залучення іноземних інвестицій [14, с. 41].

Процеси глобалізації висувають перед Україною завдання підвищити стійкість її банківської системи до кризових явищ. Глобалізація економічної діяльності створює сприятливі умови не лише для легального, а й для нелегального бізнесу, що потребує узгоджених з міжнародною спільнотою заходів боротьби.

Висновки. Таким чином, дослідивши проблеми розвитку агропромислового комплексу, треба зазначити, що стан сільського господарства України є незадовільним. Тому, на наш погляд, існує необхідність запропонувати власні шляхи вирішення цієї проблеми. При умові, що ці вимоги будуть виконані, стан сільського господарства України може значно покращитися.

Рішення аграрного питання досягається шляхом введення передової системи землеробства, яка основана на використанні правильних сівозмін, науково обґрунтованої обробки ґрунту з необхідною кількістю добрив, а також проведення різноманітних заходів, спрямованих на покращення водного режиму ґрунтів. Порушення цих вимог та несприятливі умови призводять до погіршення структури ґрунту та до розвитку водної й вітрової ерозії.

Окрім того, ми вважаємо, існує гостра потреба підняття рівня життя селян. Держава повинна організувати економічну та юридичну підтримку розвитку на селі через систему пільг, дотацій, фінансової стабілізації та ін.

В умовах сучасної інтегрованої і взаємозалежної світової економіки окремі держави не можуть самі вирішувати всі свої економічні проблеми. Стратегія нового уряду зрушить економіку України в напрямку повної інтеграції не тільки з Європейським Союзом, але й з міжнародною економікою через членство в міжнародних фінансових та економічних інститутах.

Всі вказані дії зрештою приведуть до забезпечення чотирьох свобод, що асоціюються з внутрішнім ринком ЄС: вільний рух товарів і послуг, робочої сили і капіталу. Це також передбачає реалізацію конкурентної політики та поступове зменшення обсягів державної допомоги. Нові реформи, які проводить уряд держави, також відобразяться на ключових секторах економіки, насамперед, на сільському господарстві, харчовій промисловості та енергетиці. Уряд буде проводити необхідні реформи в цих секторах у спосіб, який веде до мінімальних соціальних порушень і надасть щонайбільші переваги українському суспільству.

Література.

1. Білорус О.Г. Глобалізація і безпека розвитку / О.Г. Білорус, Д.Г. Лук'яненко, М.О. Гончаренко та ін.; за ред. О.Г. Білоруса. - К.: ІСЕМВ НАН України, КНЕУ, 2005. - 734 с.

2. Валентієва О.В. Особливості зовнішньоекономічної діяльності підприємств машинобудівної галузі / Регіональні перспективи. - 2008. - № 1. - С. 25-27.

3. Гесць В.М. Довгострокові умови та фактори розвитку економіки України / В.М. Гесць // Економіст. - №3. - 1999. - С. 21-23

4. Генхузен М. Формирование корпоративных трансграничных сетей в Восточной Европе: потенциальные возможные зоны развития Восток-Запад / М. Генхузен, П. Нийкамп // Региональное развитие и сотрудничество. - 2009. - Вып. нулевой. - С. 8-16.

5. Герасимчук Ю. // Економіка. Фінанси. Право. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://otherreferats.allbest.ru/agriculture/00027454_1.html

6. Голубева В.О. Глобалізація світової економіки та державне регулювання зовнішньої торгівлі/ В.О. Голубева // Митна справа. - 2003. - № 6. - С. 56-63.

7. Дергачев В. Геоэкономика (Современная геополитика): Учебник. - К.: ВИРА-Р, 2002. - 512 с.

8. Зав'ялова О. Формування системи інтегрованого міжнародного виробництва та місце України в цьому процесі / Зав'ялова О. Кабанова Н. // Укр. промисловець. - 2006. - № 5. - С. 14-15.

9. Захарченко В. Проблеми і перспективи розвитку атомної енергетики України (у контексті міжнародного досвіду і співробітництва) / Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Вип. XV: Проблеми і перспективи транскордонного співробітництва в аспекті процесів європейської інтеграції / Ред. кол.: М. І. Долішній (відп. ред.) та ін. - Львів; Луцьк: Вежа, 2003. - С. 368-374.

10. Каминская Б. Торговля и фрагментация производства: участие стран ЦВЕ в сетях производства и маркетинга ЕС / Б. Каминская, Н. Френсиз // Трансформация. - 2005. - № 2. - С. 44-45.

11. Маргелов М.В. „Глобализация” - превратность термина / М.В. Маргелов // США. Канада: экономика-политика-культура. - 2003. - № 9. - С. 47- 59.

12. Саблук П.Т. Основні напрями розробки стратегічного розвитку АПК в Україні / П.Т. Саблук // Економіка АПК. – 2009. – №12. – С. 3-15.

13. Стиглиц Дж.Ю. „Глобализация”: Тревожные тенденции. - М., 2003. – 345 с.

14. Павленко Ю.В. Україна в системі глобального цивілізаційного простору / Ю.В. Павленко // Економіка і прогнозування. - 2003. - № 3. - С. 41-57.

15. Пахомов Ю.М. Національні економіки в глобальному конкурентному середовищі / Ю.М. Пахомов, Д.Г. Лук'яненко, Б.В. Губський - К.: Україна, 1997. – 231 с.

16. Філіпенко А.С. Україна і світове господарство. Взаємодія на межі тисячоліть. Навч. посібник / А.С. Філіпенко, Д.Г. Лук'яненко, А.М. Поручник та ін. - К.: Либідь, 2002. – 435 с.

17. Что такое глобализация? [Электронный ресурс]: официальный сайт. - Режим доступа: <http://uk.wikipedia.org/wiki>.

18. Сільське господарство. [Електронний ресурс]: офіційний сайт. - Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki>.